

Klassekampen besøkte kurdiske områder før o

Kurderkamp spl

SPLITTES: Kurderne i Irak jakter på selvstendighet. Men blant andre minoriteter øker sinnet mot kurdernes løsrivelsesforsøk.

Av Joakim Medin (tekst og foto), Kirkuk

IRAK

Kurderne i Irak gjennomfører i dag en historisk rådgivende folkeavstemning. Spørsmålet de skal ta stilling til, er hvorvidt kurderne skal erklære selvstendighet fra resten av Irak.

Den siste tida har Klassekampen besøkt byen Kirkuk i et av områdene kurderne vil løsrive nord i landet. Byen viser klare tegn på en økende etnisk-politisk konflikt og at en skjør fred raskt kan ende i dødelig vold.

En urolig verden retter nå sine øyne mot Kirkuk. Den multietniske befolkningen av både arabere, kurdere, turkmener og assyrere gjør at Kirkuk kalles for «lille Irak».

I verste fall viser den eskalerende konflikten, som også resulterer i dødelig vold, hvordan det kan gå i hele Irak etter at jihadistene i Den islamske staten (IS) har blitt beseiret.

«Vi krever rettferdighet»

Siden juli i år har alle som reiser inn i Kirkuk, blitt møtt av en 21 meter høy kurdisk peshmergasoldat. Han holder en kalasjnikov i den ene hånda

FAKTA

Kurderne i Irak:

- Det bor rundt 5 millioner kurdere i Nord-Irak.
- Irakisk Kurdistan fikk utvidet selvstyre fra Bagdad i 2004 og styres i dag av Kurdistans demokratiske parti (KDP).
- KDPs leder Masoud Barzani er president, selv om perioden hans utløp for to år siden. Nevøen Nechirban Barzani er statsminister.
- Mens KDP står Tyrkia nær, har opposisjonen i Kurdistans patriotiske union (PUK) tette bånd til Iran.
- KDP og PUK har begge militser, kjent som peshmerga.
- Den KDP-dominerte militsen i Arbil mottar militær støtte fra Norge og andre vestlige land, som et ledd i krigen mot ekstremistgruppen IS.
- Barzani har varslet folkeavstemning om uavhengighet 25. september.

og et kurdisk flagg i den andre. «Welcome» sier et skilt foran mannen.

Ifølge kurdiske medier er peshmerga-staturen den største med militært motiv som har blitt bygget i Midtøsten. Den er en hyllest til peshmergastyrkene, som siden 2014 har forsvart regionen mot IS.

Men statuen ses av mange også som et symbol på makt-kampen om territorier og ressurser som Kurdistan-regionen (KRG) i det nordlige Irak i dag utkjemper mot sentralregjeringen i Bagdad.

VIL LØSRIVE SEG: Den kurdiske guvernøren i Kirkuk sier kurderne i Irak kjemper for rettferdighet.

Mer enn tre år etter at den militære ekspansjonen til IS fragmenterte Irak, forsøker den kurdiske ledelsen nå å utvide sitt selvstyre. Kampen for å få et eget land har blitt ført i hundre år. Og i dag arrangerer KRG altså en historisk folkeavstemning.

Initiativet har fått kraftig kritikk siden folkeavstemningen også inkluderer de såkalte «omstridte områdene» med kurdisk befolkning utenfor KRG-grensene.

Peshmergastyrkene har styrt disse områdene siden sommeren 2014, da den irakiske hæren flyktet fra IS. Både Bagdad og de iransk-støttede sjiamilitserne har erklært at det oljerike Kirkuk er en «rød linje».

Men i sitt godt bevoktede kontor i sentrum forteller den kurdiske Kirkuk-guvernøren, Najmaldin Karim, at truslene ikke vil ha noen effekt.

– Kirkuk er det aller viktigste området, også for kurderne. Provisjonen sørger for matforsyning, vann, vanningsystem, olje og naturgass. Kirkuk er historisk sett en del av Kurdistan, men ble utsatt for

etnisk rensing av Saddam Husseins regime. Vi krever bare rettferdighet, sier Karim.

Vil trosse Bagdad

Det var guvernør Karim som på den kurdiske nyttårsdagen i mars sørget for å heise det kurdiske flagget, ved siden av det irakiske, over Kirkuks urgamle festning. En uke seinere stemte det kurderdominerte provinsrådet for at flagget også skulle heises under alle offentlige bygninger i Kirkuk.

I slutten av august stemte provinsrådet også gjennom at Kirkuk skal delta i folkeavstemningen. 14. september vedtok Iraks parlament å gi Karim sparken, etter et forslag fra statsminister Haider al-Abadi. Men Karim har nektet å akseptere dette og henvist til en klausul i grunnloven som i teorien gjør at Bagdad ikke kan fjerne ham.

– Bagdad har aldri trodd på grunnloven, man har bare brukt den for å angripe meg og andre. I dette landet bestemmer majoriteten alt og tar ikke hensyn til at det finnes kurdere. Det er derfor vi må stemme for å få et folkelig mandat. Så kan vi forhandle med Bagdad, sier Karim.

Skremmer Tyrkia og Iran KRG-president Masoud Barzani har imidlertid fått lite utenlandsk støtte etter at planene om en folkeavstemning ble klare. EU sier de er for et føderalt, samlet Irak. FNs generalsekretariat har oppfordret til dialog. Også USA har kritisert tidspunktet for avstemningen. Amerikanerne mener den mangler legitimitet, og at den kan føre til voldelige konflikter og fjerne fokus fra kampen mot IS.

Det internasjonale samfunnet er også urolig for hvordan Tyrkia og Iran vil svare på KRGs retorikk, siden begge landene har sine egne, undertrykte kurdiske minoriteter.

De to landene vil neppe godta at disse minoritetene blir inspirert av frihetstan-

ker. Tyrkia gjennomførte på mandag en militærøvelse like ved grensa til KRG. Regjeringen i Ankara har sagt at landet vil svare militært på alle indre og ytre trusler.

– Det var mange som kom med sinte uttalelser da vi heiste flagget i mars, men ingenting skjedde. Den opphetede retorikken fra utlandet når ikke fram til Kirkuk. Her lever folk sammen. Tyrkia vet for eksempel at turkmenerne har alle sine rettigheter her, sier Najmaldin Karim.

Splittede minoriteter

I KRG og de omstridte områdene bor det turkmenerne, arabere og assyrere som samarbeider med det kurdiske sty-

DOMINANT KURDER: Denne statuen av en kurdisk peshmerga-soldat utafør Kirkuk har blitt et omstridt symbol.

Dagens folkeavstemning om løsrivelse fra Irak: Litter «lille Irak»

VÆPNEDE: I Nord-Irak øker spenningen mellom kurdere og andre minoriteter som ikke støtter kurdernes kamp for løsrivelse fra Bagdad. Her væpnede turkmenere ved et møte i byen Kirkuk.

ret og derfor vil stemme ja i folkeavstemningen. Mange foretrekker å leve under kurdene, som er mer liberale enn myndighetene i resten av Irak.

Innen de andre folkegruppene finnes det imidlertid en betydelig motstand mot kurdisk selvstendighet. Talsperson for partiet Den irakisk-turkmenske fronten (ITC), Mohammed Samaan, gir et ganske annet bilde av byens historie:

– Kirkuk er ikke opprinnelig kurdisk, men turkmensk. Derfor skal Kirkuk forbli i Irak. ITC er helt imot folkeavstemningen, sier han.

Samaan viser til at kurderne argumenterer for at pesh-

mergastyrkene beskyttet Kirkuk mot IS fra 2014.

– Men de var ikke alene. Her har det også vært irakiske styrker, politi, [sjiamilitsene] PMU, sier han.

Flere av de iranskstøttede sjiamilitsene i Irak har truet med å drive ut peshmergestyrkene med vold hvis avstemningen blir realisert.

Vil kjempe mot løsrivelse

Turkmenene her har egne styrker med forbindelser til sjiamilitsene, med sete i den sørlige delen av Kirkuk-provinsen. ITC har også bånd til disse styrkene. Tidligere har det ikke sett ut til at økningen i etnisk-politisk spenning skulle føre til at flere turkme-

ner bevæpner seg. Men det kan endre seg nå.

En ettermiddag tar Mohammed Samaan Klassekampen med til et politisk møte som ITC arrangerer i Kirkuk. Verken kurdisk politi, sikkerhetstjeneste eller peshmergasoldater er å se.

Men det finnes flere bevæpnede unge turkmenske menn og vakter oppe på taket til partilokalene. Alle har sivile klær, til forskjell fra de tydelig uniformerte turkmenske vaktene som også finnes i Kirkuk.

Noen dusin mennesker har dukket opp. De synger en turkmensk hymne, og flere av tar ordet. Det blir klart at turkmenene vil ta kampen mot kurderne.

Ingen vil kommentere om sivile som bærer våpen, er et regelmessig innslag, men Mohammed Samaan advarer mot utviklingen.

– Vi oppfordrer den kurdiske regjeringen til å avbryte folkeavstemningen, for ellers kan det bryte ut en stor krise. Det kan være kurderne som taper mest på det, sier han.

Mønsteret gjentas på Bagdad-gata i sentrum, der jeg besøker partiet Den turkmenske nasjonale bevegelsen. Pistoler stikker opp av bukselininger, unge menn står med kalasjnikovover over skuldrene.

Partiets lokale talsperson, Mohammed Qassab, smiler og sier at dette er helt normalt. Partiet er imot folkeavstem-

ningen og for et samlet Irak.

– Vi håper at alle folkegruppene kan leve sammen i fred. Vi gjentar hele tida det samme: fred, fred, fred.

To dager seinere skyter en de turkmenske vaktene en kurdisk mann foran denne bygningen. Et følge med kurdiske flagg hadde kjørt opp gata til støtte for folkeavstemningen.

Den døde kurderens bror er politimann og begir seg med noen kolleger til det andre turkmenske partiet, ITC. Det blir skuddveksling. Flere personer såres. Og rommet der Klassekampen traff Samaan, pepres med kuler.